

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Daha Aktif Bir Kamu Yönetimi

Hep hayıflandık durduk ama bolluk dönemlerinde temel ve yapısal sorunların, bu alanlardaki zaafıların ihmali, anlaşılan biraz da eşyanın tabiatı gereği. Ancak sıkıntılı zamanlarda, büyük ölçüde de mecburiyetten, mutfağımızı elden geçirmeye, risk yönetimine, maliyet kontrolüne ve bütçelemeye önem vermeye başlıyoruz. Ne var ki bu yaklaşım genellikle sıkıntının kapsamı ve süresi ile sınırlı kalıyor, yapıyı güçlendirmeye ve gelecekte ortaya çıkacak sıkıntıları daha kolay savuşturmaya yönelik köklü dönüşüm programına dönüşmüyor. Daha kötüsü **mevcut krizde olduğu gibi sapla saman, yani önlem paketleri ya da kurtarma operasyonları ile geleceğe yönelik stratejik dönüşüm programları birbirine karışıyor.** Üstelik kriz tek ve aynı olsa bile, her ülkenin karşısındaki problemlerin farklı olduğu ve bu nedenle özgün çözümler gerektiği genellikle göz ardı ediliyor.

Kırk katır ya da kırk satır

Batı dünyasında krizden geri dönüşün ne zaman başlayacağına dair soru işaretleri giderek çoğalıyor. Hatta çare gibi görünen ve şimdi Obama'nın gelişyle katlanacak olan kurtarma paketlerinin dibe vurmayı geciktirdiği ve korumacılığı artırdığı için küresel finans darlığını derinleştirdiği yorumları da yapılıyor. Dolayısıyla **dış kaynak ihtiyacı içindeki bizim gibi yükselen ekonomilerin hem göreceli olarak yüksek risklerini telafi edecek cazip getiri sunmaları hem de yerli paralarının değerlendirilmesini önlemeleri gerekiyor. Bütçe dengesi ve enflasyon gibi içsel risk alanlarında dikkat zorunluluğu da cabası.** Yani neredeyse "kırk katır mı, kırk satır mı" bilmececi gibi ince ayar isteyen bir yönetim özeni ve becerisi zorunlu.

Doğrusu, algılama ve tepki gecikmelerine rağmen Merkez Bankası, BDDK, Maliye ve Hazine'nin oluşturduğu kamu mali yönetiminin bugüne kadar gösterdikleri performans kritik bir hata içermiyor ve bu nedenle başarılı sayılabilir. Ancak bundan sonra reaktif, başka bir deyimle savunmacı politikaların, hasarın küçültülmesi ve krizden çıkışın hızlandırılması açısından yeterli olmaması, devletin

eninde sonunda üstlenmek zorunda kalacağı riskleri öngörerek finansal ve reel sektörlerin ortak alanında daha aktif bir pozisyon almasına ihtiyaç duyulması muhtemel.

Reel kesimin bankacılık sistemine borçlarının sınıflanarak bankaların kendi kusurlarından doğmayan risklerinin hazine tarafından devralınması ya da paylaşılması, yurtiçinde güvenin dışarıdan daha hızlı yerleşmesini ve ekonomik faaliyetin canlanmasını sağlayabilir.

Çıkış stratejisi gerekiyor

Son kriz gösteriyor ki başta Çin olmak üzere **BRİC ülkeleri de, AB de kendi başına dünya ekonomisini sürükleyecek güce ve dinamiklere sahip değil.** Geçtiğimiz yıllarda sağlanan spektaküler büyüme performanslarının da ABD'den kaynaklanan likidite bolluğunun imkan verdiği fırsatlara dayandığı anlaşılıyor. Bu nedenle tersine dönen koşullarda **her ülkenin kendi çıkış stratejilerini tasarlaması şart.**

Ayrıca problemler her yerde aynı da değil. Batı'da aşırı karmaşık ve denetimsiz finans sisteminin daha sıkı bir gözetim ve disiplin altına alınması gerekirken, sözgelisi Çin'in daha gelişmiş ve derinleşmiş bir finansal yapıya ihtiyacı olduğu genel kabul görüyor. Bu açıdan **Türkiye'de de gerek körfez sermayesi ve ülke refah fonlarının cezbedilmesi, gerekse iç kaynakların (yastıkaltı veya altın gibi) hareketlendirilmesi için finans enstrümanlarının çeşitlendirilmesine ihtiyaç var.**

Mali kesimin genişletilmesi ve vade riskinin hafifletilmesi de, kredi çarklarının dönmesini kolaylaştıracağı için, tedbir alınmasının yerinde olacağı bir başka alan. **Mevduat faizindeki vergi stopajının regresif bir düzen içinde tespiti** yani uzun vadeli mevduatın daha düşük vergilendirilmesi düşünülebilir.

İşletmelerin finansman maliyetlerinin hafifletilmesi ve dış finansmanın kolaylaştırılması gibi krizden çıkış için öncelikli olan bir konuda Şubat ayı başında

alınan BKK ile **yurtdışı kuruluşlardan alınan borç faizlerine uygulanan vergi stopajının sıfırlanması**, uzun zamandır beklenen olumlu bir adım. Hukuki dayanağı kalmadığı halde uygulanan **KKDF kesintilerinde ise henüz bir benzer düzenlemenin ipucu görünmüyor.**

Reel sektör firmalarının özkaynaklarını güçlendirmelerini ya da ortaklarından kaynak sağlamalarını kolaylaştıracak mevzuat değişikliklerine de bir an önce gidilmesinde yarar var. Bu bağlamda **“örtülü sermaye” kısıtlamalarının geçici süreyle kaldırılması** ya da büyük ölçüde hafifletilmesi, **aktif satış kazançlarındaki yüzde 75 istisnanın yüzde 100’e çıkarılması** isabetinde pek tartışma çıkmayacak tedbirler olacak.

Çatısı büyük ölçüde tamamlandığı halde yeni teşvik sisteminin yasalaşma sürecindeki gecikmeden dolayı **5084 sayılı mevcut ve yetersiz yasanın süresinin uzatıldığı anlaşılıyor.** İstihdam ve verimlilik önceliklerine odaklanacak ve ölçek artışı özendirerek yeni bir sistemin, krizden bağımsız olarak, ülkenin yapısal dönüşüm programı açısından kritik önemde olduğunu bir kez daha yinelemekte yarar görüyoruz.

İstanbul’un bir finans merkezi haline getirilmesiyle ilgili projenin de hukuk sistemi, sermaye piyasası, altyapı gibi yapısal darboğazların aşılması ve genel olarak yatırım ortamının iyileştirilmesi bağlamında ele alınması gerektiğini, krizden çıkış stratejisi ile ilgili tedbirlerle bağlantısı olmadığını düşünüyoruz.

Ancak 2009 yılına ilişkin olarak yapılan projeksiyonlarda yükselen pazarlar içinde en düşük büyüme oranının (yüzde -1.5) Türkiye’de olacağını öngörülmesi ve neredeyse ABD ile aynı ölçüde bir küçülme olasılığı, kriz konusunda kendi özgün çözümlerimize odaklanmanın da acil bir zorunluluk olduğunu gösteriyor.